

Lector Ecologie van het leren

‘Ik wil de ketting eraf halen’

“Leren,” zegt Manon Ruijters, lector Stoas Hogeschool, “is in mijn ogen een kernproces in het leven, een proces met heel veel verschijningsvormen.” Daarover gaat haar lectoraat. Een gesprek vlak voor haar inaugurele rede op 21 maart, de eerste lentedag.

Het interview met Manon Ruijters, lector bij Stoas Hogeschool op het onderwerp de ‘ecologie van het leren’ vindt plaats in een theeschenkerij op landgoed Oud Amelisweerd. Uit de keuken komt de geur van zuurdesembrood, worteltaart, rietsuikerjam en veldbloemen.

Het viel niet mee om een afspraak te maken. Ruijters was ‘nogal ondergedoken’, druk met de voorbereiding op haar inaugurele rede op 21 maart. “Ik ben nu niet zozeer in Ede of in Den Bosch, maar vooral in mijn hoofd”, zegt ze lachend.

Het lectoraat doet ze naast haar werk als adviseur Mens- en organisatieontwikkeling voor Twynstra Gudde. Begeleiding van een groep leidinggevenden in de kinderopvang is de reden dat ze in Oud Amelisweerd is, waar we praten over de achtergrond en inhoud van het lec-

toraat. En over de verbinding tussen ecologie en leren. Het wordt snel ingewikkeld, met termen als systemisch en imaginair. Maar Ruijters pakt er plaatjes bij, toont lijnen en modellen en praat met veel enthousiasme over haar fascinatie voor leren en haar wens om er meer ruimte en vrijheid in te brengen.

Ruim

“Mijn opdracht begon heel ruim en open. Madelon (de Beus, directeur Stoas Hogeschool) en Frank (de Jong, lector) kenden mijn werk en wilden graag samen zoeken naar een goede invulling. Af en toe heb ik nog het gevoel dat ik een leeg parkeerterrein op rijd en niet weet waar ik in hemelsnaam moet parkeren. Ik ben maar begonnen om me in de groenwereld te verdiepen. Ik kom uit de hoek van zorg en sociale wetenschappen en dit is nieuw voor mij.

Na mijn studie wilde ik graag onderwijsmateriaal maken voor kinderen. Via Sardes, een klein adviesbureau in onderwijs en welzijn waar ik ongeveer acht jaar gewerkt heb, kwam ik in aanraking met het onderwerp intelligentieontwikkeling. Is intelligentie iets dat vaststaat en hoe kun je het ontwikkelen? Intelligentie ligt dicht tegen leren aan. Hoe en hoe gemakkelijk leren kinderen en welke invloed kun je daarop hebben?

Leren bleek een boeiend, maar geen gemakkelijk onderwerp om op scholen over te praten. Ja, dat klinkt paradoxaal, maar soms denk ik dat onderwijs eigenlijk weinig met ‘leren’ te maken heeft. Bovendien heeft iedereen andere beelden bij leren. Dat maakt het heel moeilijk om daar helder en goed een gesprek over te voeren.”

Doosjes

“Wat is het dan, dat leren? In mijn ogen gaat het om een basale levensactiviteit. Net zoals je eten en drinken nodig hebt om je fysiek goed te voelen, heb je leren en ontwikkelen nodig om psychisch lekker in je vel te zitten. Het geeft veerkracht en het geeft voeding.

Het is niet mijn bedoeling om een nieuwe theorie over het leren neer te zetten. Ik wil gewoon kijken welke opvattingen over leren het leren in de weg staan. Die wil ik opruimen om ruimte te maken voor al die verschijningsvormen die het leren heeft.

Dat leren is een waanzinnig intrigerend proces. Maar wat doen wij? We pakken dat in, in doosjes van drie lesuren. Wij beperken het. Vinden er van alles van. Schrijven voor hoe het moet. Ik wil dat gevoel van ‘voeding’ graag terug in het leren brengen. De inspiratie terughalen. Dat mensen zien wat voor een proces het eigenlijk is en dat ze ervan kunnen genieten.

Uitputting bij leerlingen of in lerende organisaties ontstaat als er allerlei dingen ‘moeten’ en dan ook nog op een manier die niet bij je past. Het gaat erom telkens weer, bij ieder mens en elk vraagstuk, te waarderen wat er is en te kijken waar je naar toe wilt, om van hieruit het leren en ontwikkelen met de grootst mogelijk zorg en aandacht vorm te geven.”

Vrijheid

“Sinds een jaar of drie ben ik geïnspireerd door het begrip duurzaamheid en de combinatie ervan met leren. Duurzaamheid is ook: hoe voorkom je die uitputting bij mensen en organisaties? En een jaar

TEKST

ton van den born

FOTOGRAFIE

wiep van apeldoorn

Manon Ruijters

Dr. Manon Ruijters MLD (Master of Learning and Development), geboren in 1967, studeerde onder meer logopedie, onderwijskunde en orthopedagogie. Als adviseur Mens- en organisatieontwikkeling bij Twynstra Gudde begeleidt ze bijvoorbeeld managementteams in hun samenwerking. Ze geeft regelmatig les in masteropleidingen van hogescholen (leren en innoveren) en businessschools. Ze promoveerde aan de Universiteit Utrecht op een onderzoek naar de diversiteit van leren en ontwikkelen in en om organisaties. Met Robert-Jan Simons van de UU keek ze vooral naar leervoorkeuren. Dit resulteerde in het boek ‘Liefde voor Leren’. Sinds juli 2010 is ze lector bij Stoas Hogeschool.

geleden, toen ik met Madelon en Frank in contact kwam, kwam de schakeling naar ecologie. Daar word ik uiteindelijk heel blij van.

Natuurlijk is het fijn als je iets kunt toevoegen, maar leren gaat niet altijd om toevoegen. Structuur aanbrengen helpt niet altijd. Soms moet je ruimte en vrijheid inbouwen.

Bij leren is het vertrekpunt vaak datgene waar je niet goed in bent. Helaas, helaas. Waarom niet uitbouwen waar je goed in bent? Bovendien, je hoeft toch niet alles te leren. Sommige dingen kun je ook organiseren in plaats van ze te ontwikkelen.”

Holistisch

“Maar goed, de ecologie van het leren. Ik ben met die titel aan de slag gegaan. Leren, daar weet ik wel het een en ander van, maar ecologie, dat bleek een aardig ongrijpbaar begrip. Uiteindelijk merkte ik dat drie perspectieven telkens terug komen: holistisch, systemisch en organisch. Daar ben ik naar gaan kijken.

Laten we er een uitpakken. Hoe holistisch kijken wij naar leren? Wij houden ons in het onderwijs, maar ook in het bedrijfsleven nog steeds voornamelijk bezig met het intellectuele leren. Daarnaast krijgt het informele leren steeds meer aandacht, want leren doe je ook in het reguliere werk. Maar wat te denken van imaginair en intuïtief leren? Filmpjes maken in je hoofd en

Ecologie

Stoas Hogeschool heeft drie lectoraten rond ecologische intelligentie. Behalve Ecologie van het leren, zijn er lectoraten onder leiding van Frank de Jong: Kennis creëren en ecologisch denken, en Rudy Richardson: Ecologie van culturele diversiteit in groen onderwijs.

“Waar leren de neiging heeft om te beheersen, vraagt ontwikkelen om loslaten.”

bedenken welke invloed ander gedrag kan hebben op een situatie. Of je buik serieus nemen, als die aangeeft dat iets niet klopt. Daar is in onderwijs nauwelijks aandacht voor. Toch heb je dat steeds meer nodig naarmate de wereld complexer wordt.

Reëel

Eigenlijk pakken we maar de helft van het hele verhaal. We houden ons bezig met de vormen die we herkennen als leren – intellectueel en informeel, en sluiten eigenlijk de leervormen die passen onder het woord ontwikkelen uit – imaginair en intuïtief. Waar leren gericht is op korte termijn, is het ontwikkelen een proces van langere termijn. Waar leren lijkt te gaan over kennis en vaardigheden, lijkt ontwikkelen eerder beelden op te roepen van talenten en eigenschappen. Waar leren gaat over toevoegen, roept ontwikkelen eerder het gevoel op van terugvinden. Waar leren de neiging heeft om te beheersen, vraagt ontwikkelen om loslaten. En waar leren ontwikkelingen betreft die van buitenaf komen, betreft ontwikkelen leerprocessen van binnenuit.

Met het totale spectrum onder handbereik ontstaat veel meer ruimte om het leren in te richten. Neem eens ondernemerschap als voorbeeld: linkt dat nu aan leren of ontwikkelen? Wat doe je dan? Ik denk dan: ondernemerschap kun je niet leren, dan moet je ontwikkelen. Dat vraagt tijd. Het zou interessant kunnen zijn om te onderzoeken wat iemand in zijn geschiedenis heeft dat hieraan linkt en weer teruggevonden kan worden? Kortom, door

holistisch naar het leren te kijken, kies je heel andere leeroplossingen, worden je verwachtingen reëler en je kansen op slagen groter.”

Ketting

“Het lectoraat bij Stoas Hogeschool? Dat is echt een cadeautje! Ik merk dat er zoveel wijsheid zit in docenten die groen en leren combineren. Wat de ambitie van het lectoraat betreft, is de kern dat ik bij leren zie hoe we ons aan banden hebben laten leggen. Ik wil die ketting eraf halen. Dan kom je bijvoorbeeld op een vraag als: hoeveel moet je weten van je eigen leren om goed richting te kunnen geven aan het leren van anderen.

Dit stuk van het onderzoek gaat over het individuele leren, dat Arjen Heerema en ik nu samen met Renate Wesselink van de WUR oppakken door leergeschiedenissen van docenten te onderzoeken. Verder gaat Klaas Eeuwema, Stoas Hogeschool Dronten, onderzoek doen naar leren in een project. Wat mij op groepsniveau mateloos fascineert, is de grote hoeveelheid projecten in het groen, en daarbuiten. Ten slotte stel ik me op organisatieniveau de vraag hoe je het leren organiseert in een organisatie die zelf leren als kerntaak heeft.

Waarom ik al zolang met het onderwerp bezig ben? Ik weet het niet goed. Het blijft me fascineren. Misschien wel omdat ik zelf zo moeilijk kon leren, of in elk geval dácht dat ik er slecht in was. Misschien had ik mezelf wel aardig slim gevonden als het imaginaire of intuïtieve leren ook was meegeteld.”

Links met meer info over het lectoraat op www.groenonderwijs.nl > editie 4.